

Spis treści

Wykaz skrótów	12
Wprowadzenie	15
ROZDZIAŁ I. Komisja prawdy jako mechanizm sprawiedliwości okresu transformacji	31
1. Sprawiedliwość okresu transformacji	31
1.1. Geneza i definicja pojęcia	31
1.2. Źródła i rodzaje sprawiedliwości okresu transformacji	40
1.3. Wyzwania związane z przebiegiem transformacji ustrojowej	46
2. Komisja prawdy	52
2.1. Geneza komisji prawdy	52
2.1.1. Badanie przypadków wymuszonych zaginięć w Argentynie	53
2.1.2. Komisja śledcza w prawie państw Commonwealthu	55
2.1.3. Komisja prawdy jako narzędzie budowy pokoju	59
2.2. Debata dotycząca definicji komisji prawdy	61
2.3. Funkcje komisji prawdy	72
2.4. Struktura i umocowanie komisji prawdy	78
2.4.1. Liczebność	78
2.4.2. Sposób powołania	85
2.4.2.1. Komisje prawdy powołane ustawą parlamentu	88
2.4.2.2. Komisje prawdy powołane przez akt wykonawczy lub akt głowy państwa	91
2.4.2.3. Komisje prawdy powołane na mocy porozumienia pokojowego lub poprzez akt organizacji międzynarodowej	93
2.4.3. Skład	95
2.4.4. Struktura wewnętrzna	103
2.4.4.1. Struktura prosta	105
2.4.4.2. Struktura złożona z uwagi na funkcje	107
2.4.4.3. Struktura złożona terytorialnie	111
3. Wnioski	113

ROZDZIAŁ II. Kluczowy problem transformacji: odpowiedzialność za naruszenia praw człowieka	118
1. Uwagi wstępne	118
2. Zakres przedmiotowy	122
2.1. Zbrodnie wojenne	122
2.2. Zbrodnie przeciwko ludzkości	127
2.3. Ludobójstwo	131
2.4. Tortury	135
2.5. Wymuszone zaginięcia	139
2.6. Apartheid	142
2.7. Egzekucje pozasądowe i zabójstwa	144
2.8. Inne poważne naruszenia praw człowieka	145
3. Zakres podmiotowy	146
3.1. Państwo	146
3.2. Instytucje państwowe	150
3.3. Jednostki	156
3.3.1. Zróżnicowanie odpowiedzialności jednostek	157
3.3.2. Ograniczenia odpowiedzialności wynikające z immunitetów	164
3.3.3. Ograniczenia odpowiedzialności wynikające z wykonywania rozkazu	167
3.3.4. Zastosowanie amnestii	170
3.4. Instytucje pozapaństwowe	172
4. Formy odpowiedzialności (poza komisją prawdy)	175
4.1. Mechanizmy wyrównawcze	175
4.1.1. Sądownictwo karne międzynarodowe	175
4.1.2. Sądownictwo karne krajowe	185
4.1.3. Sądownictwo karne krajowe w ramach realizacji zasady jurysdykcji uniwersalnej	187
4.2. Mechanizmy naprawcze	190
4.2.1. Sądownictwo tradycyjne	190
4.3. Mechanizmy mieszane	192
4.3.1. Postępowanie lustracyjne	192
5. Wnioski	196
ROZDZIAŁ III. Miejsce odpowiedzialności za poważne naruszenia praw człowieka w mandatach komisji prawdy	203
1. Zakres czasowy	203
2. Zakres przedmiotowy	211
2.1. Uwagi ogólne	211
2.1.1. Przyjęte definicje naruszeń	214
2.1.2. Wybór prawa stosowanego przez komisję prawdy	217
2.1.3. Wymóg działania motywowanego politycznie	222
2.1.4. Stosowanie norm międzynarodowego prawa humanitarnego	226

2.2. Rodzaje zbrodni i poważnych naruszeń praw człowieka będących przedmiotem prac komisji prawdy	230
2.2.1. Zbrodnie wojenne	230
2.2.2. Zbrodnie przeciwko ludzkości	233
2.2.3. Ludobójstwo	237
2.2.4. Tortury	238
2.2.5. Wymuszone zaginięcia	241
2.2.6. Apartheid	246
2.2.7. Pozasądowe egzekucje i zabójstwa	247
2.2.8. Inne poważne naruszenia praw człowieka	250
2.2.8.1. Bezpodstawne zatrzymanie	251
2.2.8.2. Przemoc seksualna	252
2.3. Studium przypadku. Zakres przedmiotowy prac komisji prawdy w Timorze Wschodnim	252
3. Zakres podmiotowy	256
3.1. Odpowiedzialność państwa i jego instytucji	259
3.2. Odpowiedzialność jednostek	268
3.3. Odpowiedzialność pozapaństwowych stron konfliktu i osób prawnych	276
3.3.1. Pozapaństwowe strony konfliktu	276
3.3.2. Osoby prawne	279
4. Wnioski	280

ROZDZIAŁ IV. Formy odpowiedzialności za poważne naruszenia praw człowieka w praktyce komisji prawdy

1. Rozstrzygnięcia komisji w zakresie odpowiedzialności jednostek	287
1.1. Imienne wskazanie sprawców	292
1.1.1. Praktyka komisji prawdy w zakresie imiennego wskazania sprawców	293
1.1.2. Wybrane orzecznictwo sądów krajowych	297
1.1.2.1. Sprawa <i>Du Preez i van Rensburg przeciwko Komisji Prawdy i Pojednania</i>	297
1.1.2.2. Sprawa <i>Williams przeciwko Tah i innym</i>	299
1.1.3. Główne problemy związane z imiennym wskazaniem sprawców	301
1.2. Amnestia	304
1.2.1. Praktyka komisji prawdy w zakresie amnestii	305
1.2.2. Wybrane orzecznictwo sądów krajowych	310
1.2.2.1. Sprawa <i>Organizacja Ludów Azańskich (AZAPO) i inni przeciwko Prezydentowi Republiki Południowej Afryki i innym</i>	311
1.2.2.2. Sprawa <i>Clive John Derby-Lewis i Janusz Jakub Walus przeciwko Przewodniczącemu Komitetu Amnestyjnego Komisji Prawdy i Pojednania i innym</i>	313

1.2.2.3. Sprawy <i>Darryle Garth Stopforth przeciwko Ministrowi Sprawiedliwości i innym</i> oraz <i>Leonard Michael Veenendal przeciwko Ministrowi Sprawiedliwości i innym</i>	314
1.2.3. Kontrowersje dotyczące udzielania amnestii w ramach komisji prawdy	315
1.3. Przygotowanie postępowania karnego	321
1.3.1. Praktyka komisji prawdy jako instytucji śledczej	322
1.3.2. Orzeczenie Specjalnego Trybunału dla Sierra Leone w sprawie <i>Prokurator przeciwko Sam Hinga Norman</i>	325
1.3.3. Ocena wykonywania funkcji śledczej przez komisje prawdy	327
1.4. Proces pojednania wspólnotowego	329
2. Rozstrzygnięcia komisji w zakresie odpowiedzialności państwa	332
3. Wybrane zagadnienia dotyczące procedury	339
3.1. Ukierunkowanie na ofiary naruszeń	339
3.2. Niezależność i bezstronność komisji prawdy	343
3.2.1. Niezależność instytucjonalna	343
3.2.2. Bezstronność ustaleń	346
3.3. Kompetencje komisji prawdy	349
3.3.1. Dostęp do dokumentów i nakaz przeszukania	349
3.3.2. Wezwanie do stawienia	350
3.3.3. Poufność	351
4. Wnioski	352
ROZDZIAŁ V. Przyszłość komisji prawdy	356
1. Uwagi wstępne	356
2. Debata wokół oceny funkcjonowania komisji prawdy	359
3. Rekomendacje dotyczące funkcjonowania komisji prawdy	364
3.1. Wnioski wynikające z krytyki modelu południowoafrykańskiego	364
3.2. Przegląd rekomendacji w literaturze przedmiotu	367
3.2.1. Rekomendacje badaczy	367
3.2.2. Rekomendacje zawarte w raportach organizacji międzynarodowych	370
3.3. Rekomendacje autora dla tworzenia i funkcjonowania komisji prawdy wynikające z przeprowadzonej analizy	375
4. Perspektywy dla komisji prawdy	379
4.1. Narzędzia budowy pokoju	379
4.2. Projekt Międzynarodowej Komisji Prawdy	385
4.3. Studium przypadku: sprawiedliwość okresu transformacji w trakcie „Arabskiej Wiosny”	387
Zakończenie	393
1. Komisja prawdy a sprawiedliwość okresu transformacji w Polsce	393
2. Konkluzje	396

Aneksy	401
Aneks 1. Zestawienie komisji prawdy	402
Aneks 2. Rozmieszczenie geograficzne komisji prawdy i instytucji w literaturze określanych jako komisje prawdy	408
Aneks 3. Zakres czasowy prac komisji prawdy w porównaniu do okresu ich funkcjonowania	409
Aneks 4. Struktura organizacyjna w Komisji Prawdy i Pojednania w RPA. . . .	410
Aneks 5. Schemat procedury amnestyjnej w Komisji Prawdy i Pojednania w RPA	411
Bibliografia	412
Spis tabel	437
Spis rysunków	437
Summary	438
Resumen	440
Indeks rzeczowy	442